

Chlár Oibre Críochach 2030

Todhchaí do gach áit

ACHOIMRE

#TerritorialAgenda

A future for all places

Cruinniú neamhfhoirmiúil de hAirí atá freagrach as an bpleanáil spásúil, forbairt chríochach agus/nó comhtháthú críochach

1 Nollaig 2020, an Ghearmáin

ACHOIMRE Chlár Oibre Críochach 2030

Tá an neamhionannas idir áiteanna agus idir daoine chomh maith le forbairtí neamh-inbhuanaithe ar leibhéal criticiúil san Eoraip. Tá gá le gníomhaíocht chomhbheartaithe ar gach leibhéal geografach agus rialachais chun ionchais dhearfacha a áirithiú do gach duine, gach pobal agus gach áit san Eoraip amach anseo. Is mithid tuiscint níos fearr a fháil ar an tionchar a bhíonn ag beartais earnála ar chríocha, agus aghaidh a thabhairt orthu go leordhóthanach. Féachaimid le rannchuidiú le forbairt inbhuanaithe agus leis an Eoraip a choimeád le chéile.

Is achoimre ar Chlár Oibre Críochach 2030 é seo, a bhfuil muid féin, na hAirí atá freagrach as pleanáil spásúil, forbairt chríochach agus/nó comhtháthú críochach, i gcomhar leis an gCoimisiún Eorpach, le Parlaimint na hEorpa, le Coiste Eorpach na Réigiún, le Coiste Eacnamaíochta agus Sóisialta na hEorpa, le Grúpa an Bhainc Eorpaigh Infheistíochta agus le comhlachais náisiúnta agus Eorpacha ábhartha eile, ar aon intinn faoi.

Leis an gClár Oibre Críochach, leagtar béim ar an tábhacht a bhaineann le pleanáil spásúil straitéiseach agus cuirtear treoshuíomh ar fáil ina leith, agus éilítear an ghné chríochach de bheartais earnála a threisiú ar gach leibhéal rialachais. Déantar iarracht leis todhchaí ionchuisitheach agus inbhuanaithe a chur chun cinn do gach áit agus cuidiú leis na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe a bhaint amach san Eoraip.

Ní mór é sin a bhunú ar

- chomhthuiscint go bhfuil riachtanais forbartha dhifriúla ag áiteanna difriúla san Eoraip agus go mbeidh tionchair dhifriúla ag forbairtí in áiteanna difriúla san Eoraip amach anseo; agus
- ar chomhar agus comhordú idir áiteanna, leibhéil rialtas, earnálacha beartais agus grúpaí sa tsochaí chun aghaidh a thabhairt ar shaincheisteanna casta agus chun úsáid a bhaint as poitéinseal ilghnéitheach.

Tugaimid sainmhíniú ar dhá chuspóir uileghabhálacha dá bhrí sin, Eoraip Chóir agus Eoraip Ghlas, ag a bhfuil 6 chuspóir maidir le críoch na hEorpa a fhorbairt ina hiomláine, chomh maith le gach áit inti.

Fad a bhí athbhreithniú á dhéanamh ar an gClár Oibre Críochach, athraíodh ceapadh beartas agus ar forbheathnuithe forbartha amach anseo de dheasca phaindéim COVID-19. Mar gheall go mbíonn impleachtaí beartais agus freagairtí beartais éagsúla i gcríocha éagsúla mar gheall ar dhálaí difriúla, léirítear leis an bpaindéim go bhfuil críocha tábhachtach agus go bhfuil siad thar a bheith idirspeách. Ba cheart go mbeadh ról tábhachtach ag an gcomhtháthú críochach sa phróiseas téarnaimh. Tá beartais um fhorbairt chríochach agus comhar maidir le comhchuspóirí fíor-riachtanach chun cur le hathléimneacht bardas, réigiún agus tíortha, agus a bpróisis téarnaimh á neartú an tráth céanna.

An fáth nach mór dúinn gníomhú

Tá athbhreithniú déanta againn ar an gClár Oibre Críochach a seoladh in 2007 agus a tugadh cothrom le dáta in 2011, agus chuireamar san áireamh tuarascálacha a d'fhoilsigh an Coimisiún Eorpach, Coiste Eorpach na Réigiún, Grúpa an Bhainc Eorpaigh Infheistíochta agus ESPON le déanaí.

Is iomaí cineál áite difriúla san Eoraip, amhail réigiúin phríomhchathracha, ceantair uirbeacha, bailte beaga agus meánmhéide, ceantair pheirea-uirbeacha, ceantair thuaithe, ceantair fhorimeallacha inmheánacha, ceantair fhorimeallacha, na ceantair is faide ó thuaidh, ceantair is tearc daonra, oileáin, ceantair chósta, ceantair shléibhe, na réigiúin is forimeallaí, ceantair trasteorann, macrairéigiúin, ceantair ina bhfuil laghdú déimeagrafach agus ceantair atá ag dul faoi chlaochlú eacnamaíoch agus aistriú tionsclaíoch. Baineann poitéinseal agus dúshláin atá thar a bheith difriúil le gach ceann díobh sin. Tá méadú ag teacht ar na héagothromaíochtaí eacnamaíocha agus sóisialta idir áiteanna agus idir daoine, chomh maith le rioscaí agus brúnna comhshaoil, ar gach leibhéal, ón leibhéal fo-áitiúil go dtí an leibhéal uile-Eorpach. Barainneachtaí scála, rochtain mhíchothrom ar mhargaí agus ar shaothar cáilithe, chomh maith le héagothromaíochtaí i gcáilíocht an rialachais agus i seirbhísí poiblí is cúis leis sin. Thairis sin, déanann naisc agus sreabhadh idir áiteanna, go háirithe feadh conairí, difear do dheiseanna maidir le poitéinseal a scaoileadh nó freagairt do dhúshláin.

Is prionsabal leathan, tábhachtach í cáilíocht na bpróiseas rialtais agus rialachais maidir leis an bhforbairt áitiúil, réigiúnach, náisiúnta agus Eorpach. Tá tábhacht ag baint leis an gcáilíocht sin i gcás folláine sochaí agus is réamhriachtanas í chun caighdeáin mhaireachtála, infheistíochtaí, muintín shóisialta agus dlisteanacht pholaitiúil a fheabhsú ar bhonn inbhuanaithe agus fadtéarmach.

Is gá gníomhú agus daoine agus áiteanna ag dul i bhfán óna chéile – rud a mhéadaíonn míchothromaíochtaí agus neamhionannas, e.g. sna réimsí seo a leanas:

- Cáilíocht saoil
- Seirbhísí leasa ghinearálta
- Éagothroime dhéimeagrafach agus shochoíoch
- Digiú agus an 4ú réabhlóid tionsclaíoch
- An fhostaíocht agus an forbairt eacnamaíoch
- Idirspeáchas idir áiteanna
- Leabú domhanda

Is gá freagairt don bhrú méadaitheach maidir le forbairt inbhuanaithe agus athrú aeráide, e.g. sna réimsí seo a leanas:

- Athrú aeráide
- Caillteanas na bithéagsúlachta agus ídiú talún
- Cáilíocht aeir, ithreach agus uisce
- Fuinneamh slán, inacmhainne agus inbhuanaithe
- Aistriú cóir
- Slabhraí luacha ciorclacha
- An nádúr, an tírdhreach agus an oidhreacht chultúrtha

Tosaíochtaí críochacha don Eoraip

Eoraip Chóir lena sholáthrófar ionchais amach anseo do gach áit agus do gach duine

EORAIP CHOTHROMAITHE

Forbairt chríochach a bheidh níos cothromaithe trí leas a bhaint as éagsúlacht na hEorpa

- Rachaimid i mbun gnímh chun comharsanachtaí, pobail, bardais, contaetha, réigiúin agus na Ballstáit a spreagadh le bheith ag obair i gcomhar ar fhreagairtí ar dhúshláin dhomhanda don tsochaí agus chun feabhas a chur ar dhálaí oibre, maireachtála agus gnó i ngach áit, chomh maith le rathúnas socheacnamaíoch, inniúlacht nuálaíochta, suíomhanna ar shlabhraí luacha domhanda agus iomaíochas domhanda a neartú ar fud na hEorpa.
- Iarraimid ar an lucht ceaptha beartas ó gach leibhéal samhlacha forbartha polalárnacha a chur chun cinn lena gcuirfear ról ar fáil do gach áit.
- Déanfaimid beart chun cinnteoirí ar gach leibhéal rialachais a spreagadh chun poitéinseal uathúil na gcríoch lena mbaineann ceantair gheografacha shonracha a scaoileadh agus chun aghaidh a thabhairt ar shrianta na gceantar sin go leordhóthanach trí chuir chuige chomhtháite agus chomhoibritheacha.

REGIONS RÉIGIÚIN FHEIDHMIÚLA

Forbairt réigiúnach agus áitiúil chóineasaithe, níos lú neamhionannais idir áiteanna

- Lorgóimid idirphlé le cinnteoirí i gcathracha agus i mbailte de gach méid chun cur chuige rialachais il-leibhéil comhtháite a chur i bhfeidhm. Ciallaíonn sé sin go mbeadh daoine ó leibhéil rialachais éagsúla rannpháirteach, go háirithe leibhéil áitiúla agus réigiúnacha, chomh maith le hearnálacha beartais agus grúpaí éagsúla sa tsochaí.
- Déanfaimid caidreamh le cinnteoirí áitiúla agus réigiúnacha chun comhar ar straitéisí áitbhunaithe fadtéarmacha a neartú agus chun aghaidh a thabhairt ar naisc fheidhmiúla inbhuanaithe idir ceantair chomharsanachta.

COMHTHÁTHÚ THAR THEORAINNEACHA

Maireachtáil agus oibriú níos éasca thar theorainneacha náisiúnta

- Déanfaimid beart chun comhar cobhsaí trasteorann, trasnáisiúnta agus idir-réigiúnach a leabú i straitéisí macrairéigiúnacha, náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla. Tacaímid freisin le doiciméid straitéiseacha nua a fhorbairt, nuair is gá, agus le comhforbairt a chur chun cinn, a mbeadh saoránaigh thar theorainneacha páirteach inti.
- Treiseoimid an t-idirphlé leis an lucht déanta beartas ar gach leibhéal rialachais chun beartais earnála náisiúnta idir tíortha a chomhordú agus chun na bacainní ar chomhar atá ann faoi láthair a mhaolú.

Eoraip Ghlas a chosnaíonn slite beatha coitianta agus a mhúnláíonn aistriú sochaíoch

COMHSHAOL SLÁINTIÚIL

Slite beatha éiceolaíocha níos fearr, bailte, cathracha agus réigiúin atá aeráidneodrach agus athléimneach

- Tacaímid le forbairt réiteach atá bunaithe ar an dúlra, chomh maith le líonraí bonneagair ghlais agus ghóir a nascann éiceachórais agus limistéir faoi chosaint i mbeartais maidir le pleanáil spásúil, bainistíocht talún agus beartais eile, agus le forbairt uirlisí bainistithe géarchéime nua chun cur le sábháilteacht agus le hathléimneacht áiteanna.
- Beidh meas againn ar theorainneacha nádúrtha shlite beatha coitianta na hEorpa agus méadóimid athléimneacht na n-áiteanna ar fad a mbíonn tionchar ag an athrú aeráide orthu.
- Díreoidimid ar fheasacht a neartú agus ar phobail áitiúla agus réigiúnacha a chumasú chun a dtimpeallachtaí (tógtha), a dtírdhreacha, a sócmhainní cultúrtha ábhartha agus neamhábhartha, agus a luachanna uathúla eile a chosaint, a athshlánú, a úsáid agus a athúsáid trí uirlisí i mBeartas Comhtháthaithe an Aontais Eorpaigh, sa Bheartas Forbartha Tuaithe, sa phleanáil spásúil nó trí aon uirlis eile lena bhfeabhsaítear forbairt chomhtháite chríochach nó áitiúil i measc uirlisí eile.

AN GEILLEAGAR CIORCLACH

Geilleagair áitiúla láidre agus inbhuanaithe i ndomhan domhandaithe

- Tacaímid le haistriú na hEorpa chuig geilleagar ciorclach agus le forbairt na bpróiseas siombóise tionsclaíche áitbhunaithe, agus an gá atá le húsáid inbhuanaithe ithreach agus talún á chur san áireamh.
- Tacaímid le forbairt straitéisí áitiúla agus réigiúnacha maidir leis an ngeilleagar ciorclach lena nascfar geilleagair áitiúla agus dhomhanda.
- Spreagaimid neartú inniúlachtaí nuálaíochta i ngach réigiún, lena n-áirítear straitéisí áitiúla don aistriú fuinnimh agus bearta sna hearnálacha tógála, iompair agus bithgheilleagair.

NAISC INBHUANAITHE

Nascacht inbhuanaithe áiteanna, go digiteach agus go fisiciúil

- Iarrfaimid ar pháirtithe leasmhara dul i mbun idirphlé faoin ngá atá le rochtain leordhóthanach ar líonraí cumarsáide ardluais fosaithe agus móibíleacha i ngach áit agus faoin ngá atá le bonneagar digiteach a bhfuil lorg carbóin íseal aige agus tionchar beag ar shláinte an duine.
- Cuirfimid tuilleadh feabhais ar naisc idir an phleanáil réigiúnach agus forbairt na nGréasán Tras-Eorpach (TEN), go háirithe feadh conairí croíghréasáin. Trí gach áit a nascadh le nóid iompair thábhachtacha, tacaítear le naisc don trádáil idirnáisiúnta agus le deiseanna don fhorbairt áitiúil.
- Iarraimid ar an lucht pleanála spásúla samhlacha nua atá forásach ó thaobh na sochaí agus an chomhshaoil de a fhiosrú le haghaidh 'soghluaisteacht-ar éileamh'

áitiúil agus réigiúnach agus dul i gcomhar maidir le hinrochtaineacht ar lárionaid uirbeacha agus laistigh díobh, inrochtaineacht atá ilmhódach agus neamhdhíobhálach don chomhshaol.

Tosaíochtaí a chur i ngníomh

Ní mór tacú leis na tosaíochtaí a leagtar amach i gClár Oibre Críochach 2030 le gníomhartha gníomhaithe tiomanta. Ní bheifear in ann aghaidh a thabhairt go hiomchuí ar na tosaíochtaí sa Chlár Oibre Críochach go dtí sin, ná ar ábhair inmí maidir le neamhionannas spásúil agus leis an aistriú chuig geilleagar atá aeráidneodrach/neodrach ó thaobh carbóin de. Nuair a chuirtear le chéile iad, ba cheart do na gníomhartha na nithe seo a leanas a neartú:

- rialachas il-leibhéil;
- cuir chuige áitbhunaithe;
- tionchar agus comhleanúnachas críochach i mbeartas earnálach comhordaithe;
- comhar idir críocha;
- comhtháthú críochach ar an leibhéal Eorpach;
- comhtháthú críochach ar leibhéal trasteorann, trasnáisiúnta, idir-réigiúnach agus inréigiúin; agus
- rannchuidiú le comhtháthú críochach ó na Ballstáit agus ó thíortha comharsanacha.

Braitheann cur chun feidhme an Chláir Oibre Chríochaigh ar chomhar il-leibhéil neamhfhoirmiúil idir na Ballstáit, údaráis fhonáisiúnta, an Coimisiún Eorpach, Parlaimint na hEorpa, Coiste Eorpach na Réigiún, Coiste Eacnamaíochta agus Sóisialta na hEorpa, an Banc Eorpach Infheistíochta agus gníomhaithe ábhartha eile. Bhainfeadh cur chun feidhme an Chláir Oibre Chríochaigh tairbhe as comhar leis na daoine atá i gceannas ar an gClár Oibre Uirbeach, Cairt Nua Leipzig, an Ciste Comhtháthaithe, an Beartas Forbartha Tuaithe, cur chun feidhme Phlean Téarnaimh an Aontais agus straitéisí macraireigiúnacha agus imchuach farraige an Aontais.

Is féidir gníomhartha a chuireann an Clár Oibre Críochach i ngníomh a dhéanamh ar aon leibhéal rialachais agus is féidir éagsúlacht ó thaobh saintréithe agus saindiríthe a bheith ag baint leo. Iarrtar ar gach príomh-ghníomhaí an Clár Oibre Críochach a chur chun feidhme i gcomhthéacs a ghnáth-shainordaithe.

Chun comhghníomhartha a spreagadh ar fud na hEorpa, déantar cleachtais a rannchuidíonn le tosaíochtaí an Chláir Oibre Chríochaigh a bhaint amach a léiriú, a thástáil agus a fhorbairt trí ghníomhartha píolótacha. Moltar do chách na gníomhartha sin a leanúint go cúramach, glacadh le spreagadh agus tograí maidir le gníomhartha nua a chur in iúl.

Beartha leantacha

Iarraimid ar na hUachtaránachtaí Chomhairle an Aontais Eorpaigh a bheidh ann amach anseo bearta leantacha a dhéanamh ar Chlár Oibre Críochach 2030 agus cur in iúl, cur i bhfeidhm agus rialachas an Chláir Oibre a neartú tuilleadh:

- Cumarsáid faoin dul chun cinn maidir le cur chun feidhme an Chláir Oibre Chríochaigh agus an chomóraidh 25 bliana agus 30 bliain ar Pheirspictíocht Spásfhorbartha na hEorpa (1999) in 2024 agus 2029 agus comóradh 20 bliain ar an gClár Oibre Críochach (2007) in 2027.
- Cur i bhfeidhm an Chláir Oibre Críochaigh lena n-áirítear díospóireacht faoi dhul chun cinn, lena n-áirítear gníomhartha píolótacha.
- Rialachas ina díritear ar stocáireamh in 2024 lena n-áirítear athbhreithnithe ar an gcóras rialachais, dul chun cinn ar chur chun feidhme agus ábharthacht na dtosaíochtaí. Déanfar sin i bhfianaise na n-ullmhúchán do Bheartas Comhtháthaithe an Aontais Eorpaigh i ndiaidh 2027. Iarrtar ar Uachtaránacht Chomhairle an Aontais Eorpaigh sa chéad leath de 2025 cruinniú aireachta neamhfhoirmiúil a eagrú, chun cinneadh faoi athnuachan féideartha Chláir Oibre Críochach 2030 a chur in iúl.

Lean an próiseas iarratais ar
territorialagenda.eu